

॥२०॥

2071

नंदीतरमहात्म्येदंपुस्तकंसमानिमगमत्

॥२०॥

Nanditara mahatmya syedampustakam.

मत्सनां किञ्च सा भवेत् ॥ तत्रैव दानाद्विरस्यंगावो मुक्तिपथे स्थिताः ॥ ११ ॥
 तथैव होमाभ्युत्तिश्चेत्तूपाको मुक्तिप्रदो नु किं ॥ मंडुकानां जपान्मुक्तिः किं
 तस्याद्भवमोचिका ॥ १२ ॥ कौलमार्गमविज्ञाय शरीरं तप्यते मुदा ॥ रह
 संभवतां वक्षे सद्यः प्रत्ययकारकं ॥ वेदाते सिद्धमेवोक्तं अनंदो ब्रह्मणः प
 दं ॥ आनंदस्तु शरीरेण भुज्यते अन्यथानादि ॥ १३ ॥ मदिरापानमनस्य
 स्त्रिसंगनिरतस्य च ॥ जीवन्मुक्तस्य तस्याथ विशेषं वक्तुमर्हथ ॥ १४ ॥
 रजस्यलापुर्वं दृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ संसाधनं च कुरुते राजस
 यादिजं फलं ॥ तस्याः संगमने मुक्तिर्ज्ञायते वच्यं विधा ॥ एवं सा वच्यता
 योगाद्वच्यंति महाजनान् ॥ १५ ॥ त्रिष्वस्तमार्गानां श्रेष्ठे जीवन्जीर
 य संस्थितान् ॥ वृत्तीकरणयोगांश्च कौलानि प्रदर्शयत् ॥ १६ ॥ स्व
 मार्गं गजनांश्च कौलमार्गं चिदेवतां ॥ एवं तस्यां वच्यं यादव्य
 संसक्तं च तसा ॥ १७ ॥ तदा देहावसाने तसा ददर्शा तीव्रं क्षीयणं ॥
 यमदूतो समायातो पात्रा मुक्तरधारिणो ॥ १८ ॥ तयोर्दर्शनं संन
 स्तवि ॥ नासा मय विहृता ॥ इत्यामृत्रपुरीषसा प्राणा स्या
 जपापिनि ॥ १९ ॥ बध्वा नीता यममदेता उपमाना यमांति के
 ता दृष्ट्वा प्राह क्रोधाद्यः तदा संयमिनि पतिः ॥ २० ॥ घासता

घायतांदुष्टांसततेपापकारिणि॥कुंसीपाकादिनिरयान्मुनकुपापका
 रिणि॥२३॥पश्चात्कृत्वावसानेपुंयैशाचीयंनविष्यती॥मुक्तासान
 रकानुसर्वानेकविंशतिसंज्ञकान्॥२४॥पेशा॥चीयोनिमापन्नाश्रम
 मानाचतुर्दिशा॥ततश्चांडालदेहेसाप्रविष्टादेवयोगतः॥२५॥श्रुत
 शर्मादिजःकश्चित्ब्राह्मणोवेदपाठकः॥स्नानंरुत्वाभावतीर्थस्था
 श्रमंगंतुमुद्यतः॥२६॥तद्देहसंस्थयादृष्टोब्राह्मेतीवदुसहः॥तद्
 नाद्धिनिर्मुक्तादेहादिव्यवपुर्धरा॥२७॥दिव्यांबाधरादेविमि
 नस्थातिसुंदरि॥ब्राह्मणान्तनमस्तुशिवलोकेजगामह॥२८॥
 अतःपरंतीर्थंब्रह्मतीर्थंततःपरं॥सहस्रकुंडसंज्ञंतेदर्शनान्मु
 क्तिदायकं॥२९॥माघेनुरथसप्तम्यातस्मिन्नूतानंकूरोतियः॥ब्रह्म
 हृत्सासहस्रैस्तुमुच्येतेनोत्रसंज्ञायः॥३०॥सहस्रकुंडमाहात्म्यंन
 लंबेकुचतुर्मुखः॥नत्राकूरोनवाशेषस्तत्वेतिक्वंचन॥३१॥
 नंदीतेऽस्यमाहात्म्यंकथितंतवनारद॥अस्यश्रवणमात्रेणसर्वपा
 पेःप्रमुच्यते॥३२॥पूर्वपुण्यादयंशोक्तंतोनंदितटामिदं॥एवंक्षेत्रे
 स्यमाहात्म्यंतवशोक्तंसमासतः॥इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेनंदितटमा

१२
वा
होमो वावलीयवर्णनं
जो

दानं ततो दद्यात्तु गौतमीतीरवासिनां एवं संपूज्य विधिवत् तीर्थं प्रादुर्गम्य चरेत् ॥ ४ ॥
 गुरुं संपूजयेत्पश्चात् स्वयं सजीत बंधुभिः ॥ गोदानं गुरुवे दद्यात्तु सवसां तु ययस्वि
 नी ॥ ५ ॥ मूर्तिदानादिकं देयं वित्तशाल्यं न कारयेत् ॥ इति श्री ब्रह्मांडपुराणि ब्रह्मा
 नारदसंवादि गुरु गंगा पूजनं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ नारद उवाच ॥ आवतीर्थ
 मिति प्रोक्तं यत्नया कमलासना तस्याहं श्रोतुमिष्टमिदं विस्तृतं पयामम ॥ १ ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ आवतीर्थमिदं पुत्रदर्शना मुक्तिदायकं ॥ मुक्तिं प्रदत्तं यथा तत्रा
 नंदो नादितर्पणैः ॥ २ ॥ अत्रैवोदाहरंति ममिति हासं पुरातनं ॥ अवंतिपुरे
 श्चिद्विजे ॥ मूर्तिपारगः ॥ ३ ॥ आरदात्तकुलौ सत्रो नान्ना मूर्तिपारगः ॥
 तस्य प्रवयसां कन्या जाता सर्वा गमुंदरि ॥ ४ ॥ लीलावतीति विख्याता ताराधि
 पसमानना ॥ तां कुलीनायदां तां यददौ कन्यां शुभे हनि ॥ ५ ॥ विवाहे विनिवृ
 त्ते तु तस्मिन्नेव दिने वरः ॥ पंचतमगमाद्दीमाद्युत्तम्याः कर्मविपाकतः ॥ ६ ॥ त
 द्वर्ध्वो गृहपाताः शोकदुःखसमन्विताः ॥ सापिबालापितुर्गृहे अवर्धत यथा
 शशि ॥ ७ ॥ तारुण्यं समनुप्राप्य सात्यकर्मोपजीविनि ॥ सर्वविद्यासु निष्णा
 ता सर्वलोकोपदेशिनि ॥ ८ ॥ कौबर्माणं कृताप्यासा जना कर्षणतस्तं आ
 हुय लोकानुसावत्किरे मृदा मववर्त्तनि ॥ ९ ॥ न स्नानं व्यतदा तव्यं न होतव्यं
 कदाचन ॥ न जपव्यं शरीरस्य संतापो न प्रदीयतां ॥ १० ॥ स्नानाय यदि भूमुक्तिं

विधिवत्ततो गंगास्तुतिं पठेत् ॥ १० ॥ प्रयागे चित्ररूपा त्वे नैमिषे त्वे सरस्वती ॥
विंध्ये त्वे नर्मदे देवी कुत्रा स्थेत्या तु गोतमी ॥ ११ ॥ गंगायाः सरितः सर्वास्त
वरूपाणि गोतमी ॥ मेदा विनी समस्तस्य स्वर्गदेवैः सुसेविते ॥ १२ ॥ यत्पूजि
तं मया देवि परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ महर्षो यो पुण्यापानि नाना यो निषुयत्सुतं ॥ १३ ॥
आहारजनितं पापं क्षुत्तया व्यापियत्सुतं कुटुंबार्थं यथापमं माया मोहनय
त्सुतं ॥ १४ ॥ तीर्थेषु यत्सुतं पापं पूर्ववत्तदि गोतमी ॥ रागद्वेषादिजनितं पा
पं द्रोहादिय नमया ॥ १५ ॥ हिंसा निंदादिजं पापं मेददृष्ट्यादिय नमया ॥ देहमि
माने जपापं सर्वदा य नमयात्सुतं ॥ १६ ॥ कर्तव्यं यथापमं विष्यं त्वे गोतमी ॥ त
स्मादशेषपापानां त्राहि गोतमी सर्वदा ॥ १७ ॥ निःपापोऽस्य धुना देवि त्रसादा
त्तव नान्यथा ॥ जन्मप्रमृतिपापानि बहूनि विविधानि च ॥ १८ ॥ हस्वार्वा कुत्र
अहसायाः षडहं व्रतमाचरेत् ॥ अहस्येनेति सूक्तं हि जप्त्वा वाष्टोत्तरं द्रोतं ॥ १९ ॥
तिलाज्यं जुहुयाद्दिद्वान् गुरुं संयतमानसः ॥ सपत्नीकं गुरुं चात्र पूजयेद्
स्त्रिभूषणैः ॥ २० ॥ गंगा प्रीत्यै गुरु प्रीत्यै ब्राह्मणान् पारितोषयेत् ॥ देयानि वंश
पात्राणि सप्त सोपस्कराणि च ॥ सौभाग्याष्टक्युक्तानि दंपतीभ्यां निवेदये
त् ॥ ब्राह्मणेभ्योऽपि देयानि गोधूमे पूरितानि च ॥ २१ ॥ सुवर्णं च तत्पूर्णं निक्का
स्य पात्राणि सप्त च ॥ यथा शक्तिं प्रदेयानि दानानि विविधानि च ॥ २२ ॥ शरी

गृहाणा धर्ममया दत्तं गंगे ब्राह्मण तारके ॥ तदुद्रवं महादिव्यं दुदवं स्वमृतोप
 मं ॥ ७७ ॥ गृहाणा नमनं गंगे रूपया मत्तवत्सले ॥ क्षीरोदधि समुद्र नदी
 रत्नानां मया दत्तं ॥ ७८ ॥ स्वीकुरु त्वं महाभाग गंगे देसं सर्वघनाशिनीं ॥ लस
 त्क्षोमयुगं देवी गुणातीते नृकंपया ॥ ७९ ॥ यथा शक्तिमयानीतं गृहाण त्वं
 मोक्तुं ॥ सुसूत्रां गुंफितां दिव्यां पवित्रां परमां शुभां ॥ ८० ॥ गृहाण वृंष्टं पूषा
 त्वं गंगे ब्रह्मादि निर्गते ॥ कर्पूरं गरुडं कस्तूरीं कंकोलाय मनोहरं ॥ ८१ ॥ गृहा
 ण चंदनं देवि गोदावरि नमोस्तुते ॥ पारिजातादि पुष्पाणि दिव्यं गंधानि गो
 तमीनां अग्नितानि तव प्रीये गृह्यतां रूपयामम ॥ ८२ ॥ सुगंधितं रुसं पन्नं
 धद्रव्यं विनिर्मितं ॥ ८३ ॥ आजिघ्रं रूपं गंगे संसारादुद्धर स्वमां ॥ अ
 संतमुज्ज्वलं दिव्यं अज्ञानांधविनाशकं ॥ ८४ ॥ आरार्तिं कं मयानीतं गृ
 हाण सरितां वरे ॥ अन्नं यनु विधं स्वादुरसैः षड्रि समन्वितं ॥ ८५ ॥ नि
 यतं पिपरे गंगे नैवेद्यं प्रति गृह्यतां ॥ महाफलं समानीतं गृहाण सरि
 तां वरे ॥ ८६ ॥ मनोहरं रामफलं देवदेवस्य वल्लभं ॥ नागवल्लीदले
 युक्तं त्रैमुकेण समन्वितं ॥ ८७ ॥ कर्पूरं मयि वितं गंगे तां वृत्तं प्रति गृह्यतां ॥
 जांबूनदमयं दिव्यं रचितं विश्वकर्मणा ॥ ८८ ॥ गोदावरी गृहाण त्वं देव
 त्रय नमस्तुते ॥ नमो मि गंगे तव पादपंकजं सुसुरैर्वदितं दिव्यं रूपं ॥ ८९ ॥
 शक्तिं च मुक्तिं च ददा सिनि संभावा नुसारं सदानराणां ॥ एवं संपूज्य

८२

५७

१७

ततः क्षमापयेदेवं पूलेनार्घ्यं प्रदापयेत् ॥ ६३ ॥ बृहस्पते सुराध्यक्ष स
र्वदेवनमस्तु ॥ गृहाणार्घ्यं मया दत्तं सिंहस्यैव भार्यया सह ॥ ६४ ॥ एवं
बृहस्पतिं पूज्य गंगा पूज्यां समारभेत् ॥ ६५ ॥ गंगातीरे शवाग्रे देवपुत्रे देवा
लये शवा ॥ ६६ ॥ कुर्यादष्टदलं पद्मं गोमया लिप्तं मृतले ॥ कलत्रं स्थापये
त्तत्र तत्र पात्रं न्यसेत्ततः ॥ ६७ ॥ आसनार्थं नवं वस्त्रं ताम्रपात्रोपरि न्यसेत् ॥ त
त्र संस्थापयेदेवीं गौतमीं रजताकृतिं ॥ ६८ ॥ चत्वारः पद्मपत्राश्चिपद्मगर्भस्य
रूपिणी ॥ नमस्ये पद्मचरणं पद्मासनं निवेदिनी ॥ ६९ ॥ चतुर्भुजा सुधापूर्ण
कलशद्वयधारिणी ॥ अमयाक्षकुरां दिक्षिणा धः कूरः त्रैमातु ॥ ७० ॥ क्षो
मयुग्मपद्मिनी नारहवं च वृक्षधारिणी ॥ अराजदेधरा देवी दिव्यपुष्पैः सुशोभि
ता ॥ ७१ ॥ दिव्यकूर्पूरगंधाढ्या श्वेतचंदनचरितं ॥ लसन्मंजरीं चरणोरण
ले कृणामं डिता ॥ ७२ ॥ अरुणागदधरा गंगा वूमलद्वयकुंडला ॥ दिव्यममरिकां
पूर्णसर्वाभरणभूषिता ॥ ७३ ॥ एवं ध्यायेन्महामोक्षां लोकानुग्रहकारि
णी ॥ अघक्षयरे देवि चंद्रवत्प्रिये नमो ॥ ७४ ॥ निजस्यैव समादाय आगच्छ म
म सन्निधौ ॥ अनंताब्जदिशा पुत्रमनंतारं मम हानलं ॥ ७५ ॥ हे माद्रिकेशर
गंगे आसनं प्रति गच्छता ॥ लोकोत्तमेषु तमामंगे विमर्तिता शिवस्य ॥ ७६ ॥
पादं गृहाण भोगं पापभंगं मया पदे ॥ सरंती मावमाहात्म्यं कृत्वा कारसा सुरा ॥ ७७ ॥

सिद्धिप्रतिग्रहः ॥४९॥ परकार्यापकरणं परद्रव्योपजीवनं ॥ दुर्वाक्यामा
 वदुष्टान्नपुल्लयाकादिसदृशं ॥५०॥ अत्रैयविक्रयाद्याश्चैत्यादिष्विद
 र्भणं ॥ अत्रतंत्रतलोपश्चमहापातविसंगतिः ॥५१॥ नास्तिक्यं स्वध
 मेवपरधर्मक्रियारतिः ॥ अपूज्यपूजनं पूजापूज्यानां व्यवतिक्रमः ॥५२॥
 इत्यादिकर्मनाशार्थं गोतमीयात्रयाथवा ॥ शरीरेण करिष्ये ह धनतो वा
 न्यतोपि वा ॥५३॥ स्नात्वेव तीरमागस्य दंडवत्प्रणमेद्भिजान् ॥ एवं संप्रार्थये
 द्दं गोदंडवत्प्रणमेत्तथा ॥५४॥ आत्मनः शुद्धिकामो वापितृणां मुक्तिहेत
 व ॥ वदन्तं कारुष्यामि तीरे हंतवो गोतमी ॥५५॥ वापि इत्याततः केशान्
 स्नानं हत्वा विधानतः ॥ दशदानादिभिर्दत्त्वा राजावुपवसेत्स्वयं ॥५६॥
 ततः प्रभाते विमले हत्वा स्नानादिकाः क्रियाः ॥ गुरुं गंगां यथाशास्त्रं पूज
 येत्तदहं एव कुरु ॥५७॥ आमाषास्य लपर्यंतं सोवर्णं कारयेद्गुरुं ॥ शत्रुं वेद
 निधिं चैव यथाशक्त्या विधाय च ॥५८॥ सोवर्णं राजंती वापि गंगां वापि प्र
 कृत्ययेत् ॥ स्थापयेदत्रणं कुंभं वस्त्रयुग्मेन वेष्टितं ॥५९॥ ताम्रपात्रे प्रतिष्ठा
 प्येतत्र संपूजयेद्गुरुं ॥ आर्ग्यं विबुधैर्वायं सिंहस्य सुरपूजितं ॥६०॥ दंडा
 दसूत्रं वरदकुमंडलुधरप्रभो ॥ पूजं तव करिष्यामि गोतम्या सहितं स्वयं ॥६१॥
 जीवो ह्यहं सतिः सरीराचार्यो गुरुं गिरा ॥ बानस्य निर्वमं त्रीशुभं कुर्यात्सदा
 मम ॥६२॥ उपचारैः षोडशैर्गुरुं संपूज्य यत्नतः ॥

पापनुत्तये ॥ ३६ ॥ बृहस्पतेः सिंह राशि प्रवेशान निमित्ततः ॥ गोदायात्रां क
 रिष्यामि इति संकल्प्य वाग्यतः ॥ ३७ ॥ आद्रुक्यर्थादि ध्यानेन स्वर्गलो नू विधा
 नतः ॥ निर्गणैस्त्वगृहा न्नो निन स्वास्वा सिष्ट देवता ॥ ३८ ॥ आदियोगणना
 थश्च विष्णुश्चैव महेश्वरः ॥ आयांतु सह देवा सिः स्नानार्थं गोतमी सुराः ॥
 सर्वे ये स आयांतु पितरैः आद्रुकाक्षिणः ॥ या स्नामि गोतमी गंगां सिंहस्थे तु बृहस्प
 तः ॥ ३९ ॥ ब्रह्मचर्यादि नियमैर्व्रतैर्देवि वृषांकुरु ॥ तव यात्रां विधास्या
 मि प्रसीद गोतमा दृते ॥ ४० ॥ ततो गेहादि निर्गय यथा शक्त्या पठन्न जन् ॥
 आथानुगोतमी वीक्ष्य पठन्न त्रिमिम्बुध ॥ ४१ ॥ मानो वा द्वाय जेयस्तः पापे
 र्बहु विचैरु ॥ तव दर्शनमात्रेण पूत मां कुरु गोतमी ॥ ४२ ॥ साष्टांगं प्रण
 मेत्य श्वा स जेयानमुपानहौ ॥ गंगातीरमुपागम्य कुर्यात्संकल्पमादरात् ॥ ४३ ॥
 प्रथमाश्रममारभ्य यत्किंचित्कल्पं कुरुते ॥ ब्रह्मिकीटादिहननं यत्किंचित्क
 णिहिंसनं ॥ ४४ ॥ आद्रिकस्य च चित्यागो निसने मि निव च्युतिः ॥ वेदान
 ध्ययनं वेदनिंदा वेदस्य विव्युतिः ॥ ४५ ॥ मातापित्रोरैश्वर्यात्ते द्वाक्याकरणं
 तथा ॥ शुर्वादिश्रेष्ठ विप्राणां यत्किंचित्तंदु कृतं कृतं ॥ ४६ ॥ अनृतालापनं
 किंचित् षट्कर्मकरणं तथा ॥ अनाश्रमस्थिता ग्यादिदेव शुश्रूषणादि
 कं ॥ इन्द्रियाभिरतिस्त्रीषु नाना जातिया भवेत् ॥ शणिना ताडनं दुष्टवा

अहो गर्जति तीर्था निपावना निमहीनले ॥ यावन्न श्रूयते गंगा गोतमी सी
 ह गंगुसे ॥ २३ ॥ यस्मिन् दिने यदा सिंहे गुरुर्यानि विशेषतः तदा यत्नेन
 यः स्नानं सर्वतीर्थं प्रपूज्यते २४ ॥ उत्सुकानि वतीर्था नि समायांति हि
 कोटिशः ॥ सीह प्रवेशादिवसे निर्गमेपि विशेषतः ॥ २५ ॥ वर्षवसंति ती
 र्थानि देवता गोतमी जले ॥ स्वस्थाने वा स्वरूपेण प्रवेशे निर्गमे स्थिताः ॥ २६ ॥
 प्रवेशे यस्मिन् प्रोक्तं निर्गमेपि ततो धिक् ॥ मध्येपि केचिद्विष्टंति प्रवेशे
 निर्गमे तथा ॥ २७ ॥ वर्षस्नान फलं तेषां अदिमध्यावसानतः ॥ वर्षवसंति
 तीर्था नि स्वपापविनिवृत्तये ॥ २८ ॥ तस्मात्सर्वस्नाना सेव्या तारा तीर्थंति
 गोतमी ॥ न गोतमी समतीर्थं यत्र सा गीरशी स्थयं ॥ २९ ॥ वर्षवसंति तस्या
 स्तु नैव यात्रा फलं क्वचित् ॥ अन्यतीर्थैः समं गंगा एव दंति नरा धमाः ॥ ३० ॥
 तीर्थस्नानं सर्वपुण्यं नैव तेषां कदाचन ॥ यस्मिन् दिने गुरुर्यानि सिंहरासिं
 द्विजोत्तम ॥ ३१ ॥ तस्मिन् दिने प्रवृत्तं व्यंगला गोदा महानदी ॥ स्नानदानादि
 कं पुण्यं जपहोमत्रियास्तथा ॥ ३२ ॥ स्नानदानादिकं होमस्तर्पणं देवतार्चनं ॥
 पिंडदानादिकं सर्वं कर्तव्यं पुण्यकांक्षिभिः ॥ ३३ ॥ पूर्ववयसि कर्माणि कृत्वा
 पापानि मानवः ॥ गोदा सेवां प्रकुर्वीत मुक्ताया नि परांगतिं ॥ ३४ ॥ अथ या
 त्राविधिं वक्ष्ये रूपया तव नारदा ॥ स्वगृहे देवमभ्यर्च्य विधाया श्रुदयं तथा ॥ ३५ ॥
 ततो गच्छेत्तु यात्रार्थं सत्त्वा मनसि गोतमी ॥ एवं गुणविशिष्टार्थानि शोपा

ष्णुमुवायतारयासह॥ कालस्यास्यवतीर्थस्यत्वेवरंदातुमर्हसि॥ देवै सह नतो वि
ष्णुर्गुरुं वयनमब्रवीत॥ सर्वं शृण्वन्तु मे वाक्यं सर्वलो कहितं परं गंगायां सिद्धि
जीवे कालो यमतिपुण्यदः॥ ११॥ सिंहगुरुर्यदायाति तारातीर्थं सरे सह तारा
तीर्थं समासाद्य वस्तुं शुद्धिं कामया॥ १२॥ अहं भवन्तुर्वक्त्रे स्थान्ये सरसत
माः॥ वासं तत्रैव गंगायां तारायां सिंहगुरो॥ १३॥ प्रयागादीनि तीर्थानि
गंगायाः सरितस्तथानंदीरेते वर्षमात्रं स्थातव्यं सिंहगुरो॥ १४॥ सिं
हगुपुण्यदागोदायत्रैकत्रावगाहिता॥ तस्मात्कोटिगुणान्तरा संगमे तव
गाहिता॥ १५॥ पुण्यो देयेतथानंदीरेते गंगानि पावनी॥ तारातीर्थं विशेषे
षेण विज्ञेयं सिंहगुरो॥ १६॥ मणिकूर्णायथाकांस्यां प्रयागे संगमो यथा॥
तथानंदीरेते ज्ञेयं तारातीर्थं द्विजोत्तम॥ १७॥ तारातीर्थं समासाद्य यः स्ना
नं कुरुते नरः॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्मपदं च॥ १८॥ नंदीवेष्वर
मारण्यमावतीर्थं विधिं स्मृतं॥ मुक्तिमुक्तिप्रदं ज्ञेयं तारातीर्थं विमुक्तिदं॥ १९॥
सिंहस्थिते गुरो तारा संगमे विधिपूर्वकं॥ स्नात्वा मयर्च्य गुरुं गंगां मुच्ये
न सर्वपातकैः॥ २०॥ नारद उवाच॥ गुरोर्गंगा पूजनस्य विधिं मे वक्तुमर्ह॥
वदे श रूपयामस्तुं को विधिः पूजने तयोः॥ २१॥ कानि दानानि देयानि वि
स्तारानि कुरुमर्हसि॥ ब्रह्मोवाच॥ शृणु नारद वक्ष्यामि गुह्यं गुह्यतरं तव॥ २२॥

बृहस्पतिरथोवाचतारेयं व्यभिचारिणि ॥ संग्राह्या नति वा विष्टेण सं
 शयं चेतुमर्हसि ॥ ६१ ॥ तमुवाच ततो विष्णुस्तारेयं संगृहीयतां ॥ बला
 द्वाशीरुतानां तु प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ ६२ ॥ गोतमी सेवनं पुण्यं तारे
 यं कर्तुमर्हति ॥ तस्मात्सर्वयुता तारा गोतमी या तु माचिरं ॥ ६३ ॥ इति
 श्रीब्रह्मांडपुराणे ब्रह्मानारदसंवादे विष्णुवाक्यं नाम पंचमोऽध्यायः ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ विष्टेणार्वाक्यमुपाकर्ष्य तारा मादाय देवताः ॥ अंबवेते समानी
 यतारो ताराधिपाननां ॥ १ ॥ विष्मिंतकमयं वस्त्रं तारायै परिधाय च ॥ गंगा
 द्वारं सभारश्च प्रक्रम्य चक्रुरादरात् ॥ २ ॥ उत्तरस्थां सुराः सर्वतारादक्षिणगामि
 नी ॥ त्रैमेण स्नापयित्वा तु ताराध्यायां विलोकयन् ॥ ३ ॥ एवमेव संस्नाप्य नंदी
 तटमुपागमन् ॥ स्नानमात्रेण तत्रैव पूता भूत्वा वरानना ॥ ४ ॥ ताराध्यायां समालो
 क्य वासश्चालोक्य शोभनं ॥ विष्मिंतकमयं शुद्धं विष्णुर्गुरुमुवाच ह ॥ ५ ॥ गृहाणे
 मांगुरोस्तारां पूतां तीर्थनिषेवणात् ॥ विस्मयेन्न कर्तव्यो गंगाते द्विजसत्तम ॥ ६ ॥
 यत्रोमसरुणा देवमुच्यते ब्रह्महापि हि ॥ गंगा गंगे नियो ब्रतयो जनानां शोतेरपि ॥ ७ ॥
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ विष्टो गंगा समुद्रं तावति त्रोगां स
 मुपागता ॥ ८ ॥ गंगा गोदा वरीरूपा तस्माद्गंगा त्रयं लिङ्गं ॥ बृहस्पतिस्ततो वि

तरणीपतिनंददृष्टादेवाः सर्वजयातुराः॥ पलायनपराः सर्वशुष्काः॥ स
तजाकुलाः॥ ४९॥ पलायनपराः सखाब्राह्मणशरणाययुः॥ ब्रह्मातेषां
वचः श्रुत्वा विष्णुनाशं करेण च॥ ५०॥ देवानू द्विजानू स मादुयवे शो
वाक्यमब्रवीत्॥ रे निशाकरदुर्धनदुरात्मनू गुरुतत्पग॥ ५१॥ प्रयच्छेमां
गुरोर्भार्यां नो चेष्टा पददामिते॥ ब्रह्मणो वचनान्तरां चंद्रः प्रादाद्बृह
स्पतेः॥ ५२॥ बृहस्पतिस्तनयमयाचे दीयतामिति॥ चंद्रो न प्रदेदो न
स्मै ममायमोरसेति च॥ ५३॥ गुरुश्चंद्रमथो वाच्यममायनतवात्मजः॥
तयोर्दिवदतो ब्रह्मान्तरां वचनमब्रवीत्॥ ५४॥ वस्यायमोरसः पुत्रः स
यमेव नू मर्हसि॥ तारो वाच्यश्च नै ब्रह्मनू चंद्रस्यायं बुधः सुतः॥ ५५॥
तारावचनमाकर्ण्य बृहस्पतिमप्रापत॥ बृहस्पते गृहाण मां तारां तारा
धिपानना॥ ५६॥ चंद्रस्वसुतमादाय ताराधीशो गृह्यये॥ बृहस्पति
र्निजानैष्ठतारां ताराधिपानना॥ ५७॥ तारे त्वं ब्रजवातिर्बुधश्चेष्टसित
श्चाकुरु॥ ततस्तारावेषमाना विष्णुशरणमाययो॥ ५८॥ त्वंगति सर्व
लोकां त्वं धाता त्वं पितामह॥ पतिना हं परिसक्ता त्राता मे त्वं स वाच्यत॥ ५९॥
बृहस्पतिं समाहूय वचनं चेदमब्रवीत्॥ बृहस्पते इयं भार्या तारे यं विं
त्रे गच्छते॥ ६०॥

स्वीपराशरः क्रोधपरीतयेताः॥ सुवर्णपूरैः सुदृष्टैः शिलिमुरैवैक्षणाकरं तं
 सुदृष्टं जघान॥ ३८॥ क्षपाकरः शिलिमुनं विलोक्य स्वबाणपूरैरभिवर्ष
 मारात्॥ बिभेदतं बाणगैर्विमोक्ष्य वशिष्ठमेवापि ससारैवेकात्॥ ३९॥
 वशिष्ठः क्रोधसंतप्तो जमदग्निं गृह्णन्तथा॥ पराशरः कस्यपश्च पुलस्त्यः
 पुलहः क्रतुः॥ ४०॥ जाबालिगोतमश्चापि वालखिल्यास्तथापरे॥
 स्वसंकल्पमवैष्ठापैश्चंद्रसर्वे समाकुरुन्॥ ४१॥ चंद्रसंपीडितं दृष्ट्वा
 देवा इन्द्रपुरोगमाः॥ बाणजालैरसंभ्रांता ब्राह्मणापर्यपीडयन्ते॥ ४२॥
 शक्रं वशिष्ठं पुलहावरुणं समवारयन्॥ वामदेवः कुबेरस्य बाहान्निन्ययमा
 लयं॥ ४३॥ सारथ्येश्वरः कायाद्रथाद्रूमावपीतयन्॥ कुबेरं दशभि
 र्विच्चापातयामास भूतले॥ ४४॥ कुबेरपतितं दृष्ट्वा यमः क्रोधसम
 न्वितः॥ दंडमुद्यम्य वेगेन वामदेवमेताडयन्॥ ४५॥ यममागतमालो
 क्य मार्गदोदशभिः शरैः॥ हृदिविब्याधवेगेन महिषात्तमपातयन्
 ॥ ४६॥ पतितं यममालोक्य सूर्यः क्रोधसमन्वितः॥ हृदिविब्याधवे
 गेन मार्गविंशतिभिः शरैः॥ ४७॥ पराशरस्तस्य हयानुरथं सार
 थ्येण सह॥ व्यधमद्बाणसंघैः शयातयन्
 भूतले॥ ४८॥

निरत्रयान् इमान् देवान् ध्रुवं तमात्रं विलंब्यतां ॥ ततो वाणान् कृत्वांतींश्च तोमरा
समुद्धरा ॥ २७ ॥ ब्राह्मणानां वधार्थाय प्रेषयामास वृत्रहो वशिष्ठस्तमसं प्रा
प्तां शस्त्रं वृष्टीं सुपुष्कलां ॥ २८ ॥ कर्मजं तु जलेनैव समासीकृता चकार ह ॥
ततो वशिष्ठं दत्वा पिबार्णैरिंद्रो हन दृढं ॥ २९ ॥ वरुणः पंचमि श्रेयं कुबेरो न
वमिस्तथा ॥ चंद्रः सप्तदशैश्चैव यमः पंचदशैश्चैः ॥ ३० ॥ अन्ये द्वाप्यात्रि
मिश्चान्ये वशिष्ठं समपीडयन् ॥ विश्वामित्रस्तत दृष्ट्वा वशिष्ठं शरपीडि
तं ॥ ३१ ॥ त्रिमिरैरावतं विधा देवराजं त्रिमिस्तथा ॥ कुबेरस्य धनुर्ध्रिस्तथा वरु
णं दत्वा पिबैः ॥ ३२ ॥ एकेन मेत राजतं विधा कूर्मो वपातयत् ॥ चंद्रस्य का
र्मकं वाणान् वाहनं च त्रयामरो ॥ ३३ ॥ स्वबाणैस्तीक्ष्णैः दृष्ट्वा सीदन्नादम
थाकरोत् ॥ तस्य तल्लाघवं दृष्ट्वा देवाः संत्रस्तमानसाः ॥ ३४ ॥ ब्राह्मणेन जी
घिकं मत्वा युद्धायैव प्रचक्रमुः ॥ वशिष्ठः सुदृढं बाणैरिंद्रं मार्षस्तनात
रे ॥ ३५ ॥ सगाढं वेदनाक्रान्तं हृदयोऽप्यपतद्भुवि ॥ विदुर्लंतमप्येवाहमा
तलिर्नगरी प्रति ॥ ३६ ॥ ततो हाहा ह्रता देवाः पलायनपराभवन् ॥ तां
श्चंद्रो वारयामास युद्धतां युद्धतां मिति ॥ ३७ ॥ ततो रूषीणां प्रवरस्तप

१२

तदा बृहस्पतिः वृद्धो इंद्रं गत्वेदमब्रवीत् ॥ चंद्रेण मे हृता माया तां मस्य न
 ददापय ॥ १५ ॥ बृहस्पतेः वचः श्रुत्वा इंद्रो नोवाच किंच न ॥ तदा बृहस्प
 तिर्देवान् नृशशापक्रोधमूर्च्छितः ॥ १६ ॥ पाषाणरयाः सर्वपिकलो सर्व
 ऋविष्यथ ॥ एवं शप्ताक्षे देवानिरगात्स बृहस्पतिः ॥ १७ ॥ तदा दुरवप
 रीतात्मा ब्राह्मणान् नृशरणं ययौ ॥ कस्य पाद्याः सतो विशाक्रो धारुणिलोच
 नाः ॥ १८ ॥ ब्राम्ह्याश्रियो दीप्यमाना युद्धाय व्रतनिश्रयाः ॥ वशिष्ठं प्रेषया
 मासु ॥ तारा नो दीयतामिति ॥ १९ ॥ देवो नु वशिष्ठः संगम्य वचनं ददौ मे ब्र
 वीत् ॥ बृहस्पते गुरोः पत्नितारां किंच प्रदीयते ॥ २० ॥ देवास्तमब्रुन् सर्वता
 रया किं कुरिष्यति ॥ कविर्गुरुकथं तारां संग्रहं हि कुरिष्यति ॥ २१ ॥ व्यसि
 रारवती तौ संग्राह्या भवता कथं ॥ द्रव्यं गृहीत्वा गंतव्यं तारामोत्य यदृष
 या ॥ २२ ॥ ततस्ताने ब्रवीत्सर्वं वशिष्ठो देवमापितं ॥ श्रुत्वेतद्वचनं तेषां
 देवानां पापकारिणाम् ॥ २३ ॥ कस्य पाद्यादिजवरा देवान्योऽमुपाद्रवन् ॥
 ततो मरावती गत्वा ब्राह्मणास्तीव्रमन्यवः ॥ २४ ॥ इंद्राद्दानं प्रकुर्वाणः यु
 द्धे नो दीयतामिति ॥ ऐरावतं समाहस्य इंद्रो देवगणैर्वृतः ॥ २५ ॥ ब्राह्मणे
 सह संयोद्धुं निरगात्स पुरा हृदि ॥ विलोक्येद्रं समायातं कस्य पाद्या मुनिश्वराः ॥
 नि

१२

२५

ब्रह्मापि कमलांतस्थे तारा रूपविमोहितः ॥४॥ तं चंद्रश्चक्रमेदृष्ट्वा
 तस्यालावण्यमोहितः ॥५॥ उपाये सावशं नैव यदायाति यतिव्रता ॥५॥
 तदा गुरुमुपागम्य पटितुं सप्रयत्नमेव ॥ पटित्वा सुखिरं चंद्रो गुरुं वचनम
 ब्रवीत् ॥६॥ दक्षिणां दानुमिच्छामि ये हितुं महे हे विमो ॥ ताराया सह
 देवानां पुरोधास्तद्गुरुं ययौ ॥७॥ ततो हि नैः कतिपेयैश्चंद्रो गुरुमभाषत ॥
 शुश्रूषां कर्तुमिच्छामि तारातिष्ठतु महे ॥८॥ ततः शुश्रूषणपरः पादसं
 वाहकादिभिः ॥ रात्रौ तारां बलाच्चंद्रो बभूजे काममोहितः ॥९॥ ताराग
 र्भं दधौ चंद्रात् पुत्रं सा सुषुवे बुधं ॥ तदा बृहस्पतिस्तारां नेतुं समुपव
 त् ॥१०॥ ततो बृहस्पतिः प्राह तारामे संप्रदीयतां ॥ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा
 चंद्रो गुरुमभाषत ॥११॥ ब्राह्मणस्य कथं भार्या तारा सर्वांगसुंदरि ॥ मो
 क्षि किमर्कटस्येव माला कंठे सुरो मन्त्रा ॥१२॥ ममेयं द्विजराजस्य तारा
 पत्नी भविष्यति ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा चंद्रो गुरुमभाषत ॥१३॥ गुरुन
 त्यागरे दुष्टविमेतद्भाषसे बुध ॥ चंद्रस्तदा क्रोधपरीतचेता बृहस्पतिं
 वाक्यत्रारै सुगाढं ॥ निर्मर्षं दुतेस्तु बहिर्निरस्य निजं गृहं संप्रविवेश
 दुष्टः ॥१४॥

तत्तस्यवाक्यमाकर्ण्य शंकोरावा क्यमब्रवीत् ॥ एतत्सर्वं कुरिष्यामि अन्यच्च श्रूयतां
वचः ॥ ५३ ॥ तस्यायत्स्थायिते स्थापितं लिंगं रुणमोचनसंज्ञकं ॥ नंदीतरेति पुण्ये
स्मिन् दर्शनोदयमोचनं ॥ ५४ ॥ पुष्पमासियदात्सर्वं वासरोहिमविष्यति ॥ तदा
सूर्योदयात्पूर्वं रुणमोचनसंज्ञकं ॥ ५५ ॥ तीर्थे स्नानं शिवदृष्ट्वा रुणेभ्यो मुख्य
तेनरः ॥ रुणमोचनमाहास्यनालं वक्तुं चतुर्मुखः ॥ ५६ ॥ इति दत्तावरंते सौशंभु
रंतरधीयत ॥ सोमरिपितृभिः सांस्कृत्यं लोसस्थानमन्वगात् ॥ ५७ ॥ इति श्री
ब्रह्मांडपुराणे ब्रह्मानारदसंवादे रुणमोचनमाहास्यनामैवतुर्थोऽध्यायः ॥
ब्रह्मोक्त्या तारातीर्थसमुत्पत्तिं तुभ्यं संवक्ष्यामि मे ॥ यन्नामस्मरणादेव
सद्यः पूता भवेन्नरः ॥ ५८ ॥ ब्रह्मस्य ते स्तुत्या पत्नी तारां ताराधिपाननां ॥ सुं
दरी सुदती सुभनी लकुचि तमूर्द्धजा ॥ ५९ ॥ सुकुमारी नवव्यांगि पिनोन्न
तपयोधरा ॥ यद्वावण्यविमूढात्मा स्मरानं संश्रयस्ति वः ॥ ६० ॥ जलां
तरे शेषशायि विष्णुर्लोकवण्यमुदधीः ॥ ६१ ॥ ६१ ॥ ६१ ॥ ६१ ॥ ६१ ॥ ६१ ॥

अहंवेशवस्तेण नीलकंटापिदः शिवः ॥ ४० ॥ टं टी दुर्गा समायुक्तो तिष्ठत
। सप्रियं वूरो ॥ नदीतटसमासाद्य वेशवयः प्रपूजयेत् ॥ ४१ ॥ सर्वान् कामा
न्नेवाप्नोति अन्ते मुनिं च विंदति ॥ नीलकंटे तु सिद्धी शतपश्चिमस्यां व्यवस्थि
तं ॥ ४२ ॥ षण्मासं सेवनान्नस्य अपुत्रः पुत्रमाप्नुयात् ॥ यं यं प्रार्थयते कामं तं
तं प्राप्नोति मानवः ॥ ४३ ॥ इति देव्या वरं दत्त्वा उभौ तत्रैव संस्थितौ ॥ रुणामोच
नमाहास्यं प्रवक्ष्यामि तवाद्भुतं ॥ ४४ ॥ यस्य दर्शनमात्रेण रुणेः सर्वे विमुच्य
ते ॥ अत्रैवोक्तं हरि ममिति हासं पुरातनं ॥ ४५ ॥ सौमरिर्नाम विख्यातो
ब्राह्मणो ब्रह्मचर्यवान् ॥ कदाचि कालयोगेन यमलोके जगाम ह ॥ ४६ ॥
तं दृष्ट्वा प्रेतरा जसु क्रोधादिदमुवाच ह ॥ पैत्र्यं रुणं अनुधृष्ट आगतो सि
ममांति के ॥ ४७ ॥ लंबं ते पितरोगर्ते पतिष्यं स धुने वहि ॥ तद्वाक्यं श्रवणात्
स्तमानसो द्विजसत्तमः ॥ ४८ ॥ नदीतटमुपागम्य स्नात्वा गोदावरी तटे ॥ सं
स्थाप्य लिङ्गं तत्रैव तपसे वृत्तनिश्चयः ॥ ४९ ॥ निराहारो दिवारात्रौ त्रीं कृत्वा स
त्तमानसः ॥ ततस्तद्दर्शने मासि त्रिंशद्वारो लोकां कुरः ॥ ५० ॥ तमुवाच द्विजवर
वरं वरय सुव्रत ॥ तमुवाच द्विजवरो वरो नापेक्षितो मम ॥ ५१ ॥ लंबं ते पित
रोगर्ते अपुत्रस्य ममानघ ॥ अदारसि कस्य सत्तम गवन्कुरुण निधे ॥ ५२ ॥

स्त्रास्त्रामिसर्वदानं णां दर्शनसिद्धिदायकः ॥ २८ ॥ नारद उवाच ॥ पंचाक्षरी
 वृथं विद्यादुपास्या सा कथं जनेः नीलकण्ठाभिधानस्य प्रभावं वक्तुमर्हसि ॥ २९ ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ प्रणवं पूर्वमुच्चार्य नमः पदमुदीरयेत् ॥ तेषां नेत्रयुते पश्चादभूतं
 मुखं संयुतं ॥ वायुना संयुतं नैव सर्वपापौघनाशनं ॥ एषा पंचाक्षरी विद्या
 सर्वसिद्धिप्रदानं ॥ ३० ॥ अधुना नीलकण्ठस्य प्रभावं कथयामि ते ॥ लक्ष्मी
 दुर्वाससां शत्रुसंतप्ता विरहाग्निना ॥ ३१ ॥ तदानंदी तटे रम्ये तपसे व्रतनि
 श्रया ॥ लिंगं हत्वा बालुकाभिः पूजयामासीत् सह निरां ॥ ३२ ॥ जपहोमपरा
 भूत्वा गौर्दिश्यात्मानमासा ॥ जलमात्रं हृता हारा मुखशानि श्रयान्विता ॥ ३३ ॥
 तस्यास्तान्निश्रयं ज्ञात्वा शिवो वैकुण्ठमागमत् ॥ शेषशय्यास्थितं विष्णुं
 शं करोवाक्यमब्रवीत् ॥ ३४ ॥ लक्ष्मीविरहसंतप्ता प्राणास्तुक् समुत्सुका ॥
 गत्वा तत्र मया शापस्याया न्यविनिवार्यतां ॥ ३५ ॥ तथेति तं प्रतिज्ञाय शं
 कुना सह वैरावः ॥ गणेशानंदिदुर्गाद्यैः परैरवाधैर्गणै सह ॥ ३६ ॥ नंदी
 तटमुपागम्य लक्ष्मीमेतदुवाच ह ॥ सिवस्याराधनां ध्यापो निवृत्तसेवरा
 नने ॥ ३७ ॥ त्वमहं नैव मुञ्चामि ते वैकुण्ठं व्रजाधुना ॥ त्वया यत्स्थापितं लिं
 गं लक्ष्मीश इति विष्णुतं ॥ ३८ ॥ यस्य सेनैवेमात्रेण सदा लक्ष्मीस्थिरा
 कवेत् ॥

तत्पूर्वभागे लक्ष्मीशतीर्थपापविनाशने ॥ तत्पूर्वभागे विज्ञेयं त्रुणमोच
न संज्ञकं ॥ १७ ॥ तत्पूर्वभागे विज्ञेयं तारातीर्थं कवापहं ॥ तारातीर्थे न
रः स्नात्वा इश्वरं सिद्धिं संज्ञकं ॥ १८ ॥ नीलकण्ठं तथा दृष्ट्वा मुच्यते ब्रह्म
हयया ॥ नारदो वाच ॥ को सो सिद्धीश्वरो नाम का तारा सिद्धिता त्वे
या ॥ १९ ॥ रुणमोचनस्य यामस्य कथनीयं दूयानिधे ॥ नीलकण्ठं तामि
धानस्य महिमानं वदस्य मे ॥ २० ॥ तारातीर्थं प्रमाणं च सर्वमे विस्तार
दद ॥ ब्रह्मो वाच ॥ शृणु मारद वक्षामि पूर्ववृत्ते कथानके ॥ २१ ॥ यस्तु
त्वा सर्वपापभयो ब्रह्महापि विमुच्यते ॥ मां उच्यो नाम मेघाविनंदी त
टमुपागमत् ॥ २२ ॥ स्नात्वा गंगा तटे रम्ये पैपलं मूलमाश्रितः ॥ जपन्
पंचाक्षरं शैवे मंत्रं संयतमानसः ॥ २३ ॥ मासत्रयं निराहारः संसिद्धौ
रुत निश्चयः ॥ तदेवाहं हि सोक्षामि यदा द्रक्षामि शंकरं ॥ २४ ॥ नोच्ये
देहपरि त्यागं कुरिष्ये हं न संशयः ॥ तस्य तं निश्चयं ज्ञात्वा शंकरो लो
कशंकरः ॥ २५ ॥ तत्रागसा वदत ब्रह्म नूवरं वारय सुव्रत ॥ शंकरं तं वि
दित्वा हं वरो मे दीयतामयं ॥ २६ ॥ अणिमाद्याः सिद्धयो हो मम देयाः दूया
निधि ॥ शंकरस्तमथो वाच एव ते हि भविष्यति ॥ २७ ॥ अत्राहं लिंगरू
पेण सिद्धं शक्तिं संज्ञिकः ॥

मद्भक्तानां वचो नैव क्रियते त्वन्यथा मया ॥ ४ ॥ तव संगममालोक्य ब्रह्म
हापि विमुच्यते ॥ ब्रह्महापि सुरापी वा तथैव गुरुल्यगः ॥ ५ ॥ मातृहापि त
तृहापि वीर्यी बालादिविहंसकः ॥ लदे बुमात्रसंस्थान्मुक्तियास्य
ति नान्यथा ॥ ६ ॥ नैमिषे वा प्रयागे वा कोत्र यावा कुरु जांगले ॥ नरो याग
तिमाप्नोति सागतिस्तव संगमे ॥ ७ ॥ हरिः शंखा सुरं हत्वा वेदानादाय स
र्वशः ॥ ब्रह्माणं प्रददौ द्वीपे स्येतास्मिन् हि शुभानने ॥ ८ ॥ तस्मात्तद्दिन
मारभ्य वेदद्विपेति विश्रुतं ॥ एतत्प्रदक्षिणं एव कुर्वन्ति तव संगमे ॥ सप्तद्वी
पवती तेन प्रक्रांता मूर्ध्वं विष्यति ॥ ततश्चंद्रसंमालोक्य शं करो वाक्यम
ब्रवीत् ॥ ९ ॥ सयायस्थापितं लिङ्गं येन मस्य तिमानवाः ॥ ते विप्रस्त्य त्वया
यो ज्यात्रपि स्युः पापकारिणः ॥ ११ ॥ गणेशो दममवचः कर्त्तव्यं सर्वदा त्व
या ॥ नंदी तटस्था विघ्नो धैर्नेपद्रव्याकदाचन ॥ १२ ॥ त्वेनामा स्वेतीर्था
चरे स्नानं कुर्वन्ति ये नराः ॥ ते सर्वे पापनिर्मुक्ताः प्रापनीया ममालयं ॥ १३ ॥
अन्यान्यपि च तीर्थानि संतिष्ठन्ति पूरे मम ॥ तेषां श्रवणमात्रेण मुक्तिमा
यांति पापिनः ॥ १४ ॥ मणिकुण्डली पूर्वदिशि नारसिंहेति विश्रुतं ॥ ती
र्थं पापहरं नैगं गायां मुक्तिदायकं ॥ १५ ॥ नारसिंहात् पूर्वपागे च त्र
तिर्थं सुविश्रुतं ॥ यत्र च त्रैविनिक्षिप्तं नृसिंहेन सुरारिणा ॥ १६ ॥

ततस्तान्समुपादाय नंदी तटमुपागमन् ॥ तस्मिन् क्षेत्रे दर्शनं देवदेहास्यं कृत्वा
वं ययुः ॥ ४१ ॥ दिव्यांबरधरो भूत्वा विमानवरमास्थिताः ॥ एवं क्षेत्रं प्रमा
वंतमवलोक्य तथा ब्रुवन् ॥ ४२ ॥ नंदी तटं समाश्रित्य नवधा ते समाश्रि
ताः ॥ कविर्हरिरंतरिक्षः पूर्वस्यां दिशि संस्थिताः ॥ ४३ ॥ प्रबुद्धादि
त्रयश्चासन्ननुत्तरस्यां तु संस्थिताः ॥ अन्येषां हि गंगागमोऽश्रिताः
सिद्धयोगिनः ॥ ४४ ॥ नंदी तटं समाश्रित्य गुल्माः सर्वत्र संस्थिताः ॥
मुक्तिप्रदासदानृणां सिद्धगुल्मेति विश्रुताः ॥ ४५ ॥ नंदी तटापि ह्यंक्षे
त्रं एवैवं तत्र दक्षिणं तेषां मुक्तिः करतलेनात्र कार्या विचारणा ॥ ४६ ॥
अतः परं प्रवक्ष्यामि दुर्वसीयत्करोत्तव ॥ ४७ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे ब्र
ह्मनारदसंवादे नंदी तटमाहात्म्ये नातृतीयोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥
तेनोर्वशीं शिवं दृष्ट्वा ब्रीडिताः शायकारणान् ॥ वेपमानाः शायपीता
श्च करं वाक्यमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ उवस्युवाच ॥ त्वत्कार्यार्थं महं देवनंदिने
समुपागता ॥ सत्ये पराधे तेनाहं सशस्त्रा जलतां गता ॥ ५० ॥ तस्य शा
पो न्यथा देवेषु शास्यस्तथा कुरु ॥ तस्यावचनमाकुरुष्यद्वाकुरो वा
क्यमब्रवीत् ॥ ५१ ॥ शिव उवाच ॥ न मे तव्यस्तथा देवी शोषस्तपसा विष्यति ॥

नस्थनः पापिनाविष्णुमुक्तिमुक्तिप्रदो मया ॥ ममभार्यापैरैर्भक्त्यामयापिपरयो
षितः ॥ २९ ॥ तेन कर्मविपावेन मृतः पेशावतागतः ॥ तस्य वाक्यसमाकृत्य
दाशागामी उवाच ह ॥ ३० ॥ अहं पूर्वमेव सा सं ब्राह्मणो वेदपारगः कृटीच
र इति स्थातः स्नानसंध्याविवर्जितः ॥ ३१ ॥ मयापि त्रितासां चोपीना
पापकारिणा ॥ दासीप्रसंगात्संयुक्ता शोचमाना सह निर्जिता ॥ ३२ ॥ वेदवा
दबलेनैव निर्जिता ब्राह्मणामया ॥ द्रव्याः पाके सदा मुक्ततया सा कसुपा
ना ॥ ३३ ॥ एतस्मात्कारणादेव दशा मेतामुपागतः ॥ एतद्वाक्यावसाने
तु पंचमो वक्ष्यमब्रवीत् ॥ ३४ ॥ अहं ब्राह्मणदायादो देव शर्मति विश्रुतः ॥ ३५ ॥
निसंतीर्थप्रतिग्राही कुशपाणिपवित्रकः ॥ ३६ ॥ धावमानो नदीती
रे अया ज्यानां तु याजकः ॥ द्रव्यसंग्रहकर्ता च सततं रात्रिभोजनः ॥ ३७ ॥
कक्षापुटे देवधारी सततं कलहप्रियः ॥ गणद्रव्यं समादाय न दत्तं कस्यचित्
या ॥ ३८ ॥ तीलानुरसतरी मेकां यवपिष्टादिधारकः ॥ न स्नानं न द्रुतं जमं
न हतं देवतार्चनं ॥ ३९ ॥ मुखप्रक्षालनं नैव हतं मे दिवसे वृत्तित ॥ एतत्क
र्मविपाको यं भवद्भिर्दृश्यते मया ॥ ४० ॥ भवतो दर्शनादेव निर्दृष्टिसं
मुपास्थिता ॥ तस्मात्मुक्तियथानो स्यात्तथा कार्यं दया लुप्तिः ॥ ४१ ॥

तोमया ॥१७॥ एतत्कर्म विपाकेन मृतः पेत्रान्वतांगतः ॥ एतद्वाक्यावसाने
नुस्फूलेदर उवाच ह ॥ अहं स्फूलेदरो नाम ब्राह्मणः पापकर्मवृत्तः ॥ ब्राह्म
णोहं पुरा ह्यासंवेद मित्रेति विश्रुतः ॥१९॥ अर्मदानमर्दतीरिवासीवेदार्थ
तत्कवित् ॥ आहु भोजी सदा ह्यासं सदा मिष्टान्न भोजनः ॥ नैव मे पितरः
आहुतेर्पिता आहु भोजिना ॥ स्वगृहे नैव भुक्तं मे कदाचित्स्यापकारिणा ॥२१॥
एकस्मिन् दिवसे नैवल च्वं आहुं क्वचिन्मया ॥ अटिहा दिवसे रात्रौ आग
तं मे गृहं नृजित ॥२२॥ कार्ययायाचितं वारं वारं मां भुज्यतामिति ॥ गृहे दृष्ट्या
प्यपासणीयां व्या किं क्रियते त्वया ॥२३॥ तदा यष्ट्या मया सा च्चित्तुतासा
मृतिंगता ॥ तेन कर्म विपाकेन मृतो विस्थां इमांगतः ॥२४॥ तस्य वाक्यस्यो
परमे स्फूलेदो वाक्यमब्रवीत् ॥ अहं ब्राह्मण दायदः सुहोत्र इति वि
श्रुतः ॥२५॥ विदर्शदेवासीन्वकोलमार्गविशारदः ॥ मंथमासकृता
हारः परस्त्रीकामुक्कः सदा ॥२६॥ चत्रूपजापरो नित्यं भगपूजनतसरः ॥
मातंगीरजकीवेश्यासेविता मे रजस्यला ॥२७॥ स्वयं शान्तः परानृणा
कान्कुर्वोणोऽश्विष्टभोजनः ॥ एकादस्युपवासोपिनवृतः पापहानृणां ॥२८॥

लोदूरासुलायनपराभवन् ॥७॥ मार्गमावस्यतेदूरासिशाचाः पंचसंस्थि
 ताः ॥ अवलोक्यपिश्यायातेकंपमानाः परस्परं ॥८॥ नोस्मभिर्विस्मितागोदा
 नैव नंदीतं तं मुनिं ॥ किमस्माकं देववशाद्वा स न समुपस्थितं ॥९॥ नैव पुण्यं वि
 नानंदीतं तः प्राप्ति कथं च न ॥ श्रुत्वानंदीतं तं गोदांते विमुक्तास्वप्नावतः ॥१०॥
 ततस्ते विस्मयाविष्टाः परामुदं डवद्भूषात्कञ्जं जलिपुटो भूत्वा विज्ञा
 यिं चक्रिरेष्टव ॥११॥ के भवंतः कुतो याता अस्माकं मुनिहेतवः ॥ दर्शनादे ॥१२॥
 व वसंतं पश्यसः मुदिमागताः ॥१३॥ स संगामुच्यते जंतुरितिसंनवान्य
 था ॥ इति तेषां वचः श्रुत्वा सिद्धः प्रष्टुं प्रचक्रमुः ॥१४॥ आर्षमा उचुः ॥ के
 भवंतः कुतो वस्थामिमां प्रोनिगर्हितां ॥१५॥ एतां नो विस्तरा सर्वं आ
 ना वयं च मुनिचराः ॥ ततः स्थूलसिरोमिषपिश्याचः प्रथमो ब्रवितु ॥१६॥
 अवेति पुरकासीहं ब्राह्मणो वेदपारगः ॥१७॥ वशिष्ठगोत्रसंभूतो वेदवे
 दांगपारगः ॥ शिवशर्मैति विख्यातः सार्धमार्गं रहस्यवान् ॥१८॥ विष्णु
 देवकरो नित्यं वैष्णवानां नमस्कृतः ॥ ब्राह्मणानां नमस्कारः कदापि न ह

नैव हि ॥ तावदेव हि गर्जति पापा न शान्ति कर्मणि ॥ ४५ ॥ यमासा पाद्रयंता
 वन्निरया तावदेव हि ॥ यावन्न दृश्यते गोदानं दितट समागता ॥ ४६ ॥
 इति श्री ब्रह्मा उपुराणे ब्रह्मा नारद सेवा देवे नंदी तटो सतिर्नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥
 नारदो वाच ॥ नंदी तटस्य मोहोऽस्य मृतं मे पप्र संभव ॥ पितोरा चानां विनिर्मुक्तिः
 कथं जाते तितद्वद ॥ ४७ ॥ किंपिशानाः कथं तेन कुत्रस्थाः केन संगताः ॥ एत
 दिस्मरतो म हं रूपया वक्तुमर्हसि ॥ ४८ ॥ उर्वस्यास्तत्र किं दत्तमिंद्रः किं
 दत्तं यो दत्तः ॥ गणेश तीर्थमाहात्म्ये मन्त्रेषां चापि सर्वशः ॥ ४९ ॥ अन्येऽपि द
 र्शयिष्यते मे विस्तराद्वक्तुमर्हसि ॥ नैव मे तस्मिमायां तिष्ठ वरो पप्र संभ
 व ॥ ५० ॥ ब्रह्मा उवाच ॥ कविर्हरिर्भूत रिक्षः प्रबुद्धः पिण्य लायन ॥ अ
 विर्होत्रो यद्रमिलश्च मसः करमा जनः ॥ ५१ ॥ एतेन नंदी तटं द्रष्टुमेक
 दासमुपागमत् ॥ तस्मै ज्ञानवगव्युतिमात्रेणामर्दकाद्वहिः ॥ ५२ ॥
 अपश्यन् धावतः संपंचपि शान्तिविकृतानमान् ॥ तान् दृष्ट्वा द्रव्ये

प्रे

य

पुशे ॥ विष्णु संप्रयामास तं निराकरणाग्रहि ॥ ३३ ॥ विष्णु संवारया
मासकौशी किंमज्यलामिली ॥ नंदीतटमीतिख्यातं बलीयं प्रव
तुशंकर ॥ ३४ ॥ जगतर्तुलवाशायं कीमिहास्तीमहीतले ॥ वारा
णसी समं नंदीतटं प्रविशति ॥ ३५ ॥ गौतमप्रार्थिता गंगाय देवा
त्राप्रविष्यति ॥ तदानंदीतटं क्षेपकार्याकोटिगुणं विंद ॥ ३६ ॥ प्रवि
ष्टितिरसंदेहः सो निध्यातव संकर ॥ मयानुसिंहरूपेण स्थिते तत्र स
देवहि ॥ ३७ ॥ अत्र दत्तं ह तं जप्तपुण्यं कोटिगुणं कलौ ॥ प्रविष्यति
नसंदेहः कर्तव्यः शिवशो सनात ॥ ३८ ॥ एवं नंदीतटे नाम तीर्थं कलि
मलापहं ॥ स्नानाद्यत्र विनिवर्त्तुः कृताः पिशाचाः पाकारिणः ॥ ३९ ॥
लावज्जलं तिपापानि ब्रह्महत्यासमानि च ॥ यावन्नश्यते गोदा
नंदीतटसमागता ॥ ४० ॥ प्रयागादीनीतिर्यानि पुष्करादिनि

ॐ मौठ वाचस्पतिपात्रिदा ॥ स्वामिन्पुण्येयदयेपुण्येयविश्रान्तममान
सं ॥ २८ ॥ विचो ह्यायेदं न गंतव्यं त्रयापि सततं विप्रो ॥ तत्तीर्थदर्श
नादेव शंभुर्विश्रामंतमोसः ॥ २९ ॥ यत्र पुष्करणीं तत्र समाहूये
दमं ब्रवीत् ॥ मया त्रस्थीयते तीर्थे नेत्रानंदप्रदे मुने ॥ ३० ॥
तीर्थैः कश्चिं स्थितौ ॥ साकमाकं तव्यं ममाज्ञाया ॥ उर्वशी तीरमा
रुपययावत्स्यादासनावतिष्ठिदा ॥ ३१ ॥ वामद्वारागशीस्थी ताव
नीतीर्था निमदनुज्ञाया ॥ समागस्यावतिष्ठंतु स्या नमस्रिया
काम्यतैया ॥ ३२ ॥ संभोर्वाक्यं तदा करणै तदा वारागशी

नर्य ॥२१॥ ॐमित्युक्तौ लोका गणा च्यक्षः सरस स्तीरमागतः ॥ तीर्थराजं
तदा लोक्यतपस्तेप सुदारुणं ॥२२॥ स त तीर्थ दर्शनात्हाद निमग्नि
निजमानसः ॥ मुलि विरह संतप्त हृदयः स चिद्रजतयत् ॥२३॥ म
यैव तत्र गंतव्यं तेषां समवलोकने ॥ ये ये गता गता स्ते हि न जाने तत्र
कारणं ॥२४॥ गणै साकं तदा शं रूप द्रुपामेव जगाम ह ॥ संजा
स तस्यै क्षणा देव तीर्थ त्रैक्ये लोपावनं ॥२५॥ नै दि श्वरं तदा लोक्य
दूरां मीलीत लोचनं ॥ ध्यायंतं परमं ब्रह्म सुस्मातं दृषदोप
रि ॥२६॥ तदा त्वं तद् द्रव्यं शं रूप विष्टायो गलीत या ॥ नै
दीक्षु मीलने च ज्ञेशं कैरं पुरतः स्थितं ॥२७॥ प्रणाम्य बंडव

वज्रपाणिं तस्य ह्यप्रेया मास शंकरः ॥ एराव तं समासुख
वज्रपाणिः पुरे दस ॥ १७ ॥ पुरेयादय मगाद्रष्टु नंदीनं शं
पुर्वो हनं ॥ पुरेया दय तटे रं म्ये रा डव लोपरि संस्थितं ॥ १८ ॥
नंदीनं तं समा लो म्य विस्मिता लो म्य रं दरः ॥ तौ विस्मृत कार्या त
र्थः तपसै स कृत निश्चयः ॥ १९ ॥ पुरेयादय स्य रं ससी स
रेत सं प्र च क्रमे ॥ संस्थाप्य त्तिंगं तत्रैव रौ वं मु
क्ति प्रदं नृणां ॥ २० ॥ शंकरं त्रिं ता पा रं रं कृत्वा
गणेश मिदम ब्रवीत् ॥ गणेश वज्र कार्या र्थं नंदीनं समुपा

म तः कथं सो नायाति मम संनिचौ ॥१२॥ शानद्वैतु तं शास्त्रा श्या
तस्थिते कारणं हृदः ॥१३॥ उर्वशिं प्रेषयामास धाम पर्वममप्सर
सां वरां ॥१४॥ हास्य लास्यादिसंपन्नां नंदीनं समुपाग
ता ॥ तं लोभ इतुमादेपे नंदीतामवतोकयत् ॥१५॥
सशांपव्रजदुष्टेन नंदीपूत्या स्थिराभवत् ॥ निमंषि
त्वानंदी ज्ञाता नंदीनः शापकारणात् ॥१६॥ वेद
दिपाप्मिदं क्षत्रं निम्रपेदतिविश्रुतं ॥ शिवोपि
हृदि तस्मात् उर्वश्या शापकारणं ॥१७॥

राण न शीतामह ॥ ५॥ गंगतमगा छे भूतदा वोंसी पुरी ॥ यदा शांतिं ना मिले से
तदाने दीनम ब्रवीत् ॥ नंदी शत्रु जल्लोकं स्थाने नों किं लें समवलोकप ॥
स्थितस्य यत्र मेचितं प्रसीदति तथा कुरु ॥ ६॥ सति विरहजेतुः स्वयं शमं
नायाति मे हृदि ॥ कृतदा क्य आव रगान् नंदी प्रस्थानम करोत दा ॥ ७॥ मेवा
दीनपर्वतान् सर्वान् नृतयेव स्वर्गभूमयः ॥ अतला दी स्तथा लोकान् नृती
र्ष्यायतनानि च ॥ ८॥ समा लो क्य प्य नंदी शरण्या दपमगा दप ॥ जे
॥ म्रुव कुली शोकनाग पुत्रा गचं पवैः ॥ ९॥ खर्जूर रूपा गफ
रा सैर्विलै श्रुते मनो हरं ॥ तत्सरो दर्शना न् नंदी वि श्रामं पं
रमंगतः ॥ १०॥ ततटे ज्ञात वि श्राम स्थरे संमी ल्वलोचने ॥
ध्यायं सनातनं ब्रह्म तटे समुपवेश द ॥ ११॥ तदा शं नू
श्चिरं या ते वाहने स्य विचिंतयन् ॥ नंदी ग

ब्रह्महापि विमुच्यते ॥ ३॥ ब्रह्महापि सुरापी च गुरुतत्परा येव वा ॥
पुरेणोदयस्य स्मरणा मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३५ ॥ एतौ पुरुष ज नौ भू
त्वा सुकुंडल विकुंडलौ ॥ पुरेणोदयस्य माहात्म्या व्यास्यते पंचमंगतिः ॥ ३६ ॥ र
इति श्री ब्रह्मांडपुरेण ब्रह्मा नारद संवादे पुरेणोदय माहात्म्ये ना
मप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ब्रह्मा उवाच ॥ अथ ते संप्रक्ष्यामि पुरेणं
वेदितव्यं हि ॥ यन्नाम स्मरेण देव मुक्तिमाप्नोति पापिनः ॥ १ ॥ द
क्षावमान जाक्रौ चा संतप संकलेवरं ॥ सति तस्या ज्वरदहने सुदी
पेयक्षमं उपे ॥ २ ॥ तदा दिवि ह जाला संतप्तो फलसदाशिवः ॥ त
च्छांतयो मूर्ध्नि गंगां दधार न शशा मतत ॥ ३ ॥ दाते चंद्रमसि
लोत्स्राद चेतं न शशा म ह ॥ वासुकि प्रमुखानं गेद चेतं

कथं पापसमाचारौ पाशमुक्तौ न विप्रदे ॥ २५ ॥ दौ ते कृषिणां प्रव
रोरुहस्पतिः समाजगामाश्च देववेद्येः ॥ प्रणम्य संपुत्र्य तु च
मराजः पप्रच्छ हस्य विषयं सतस्मै ॥ २६ ॥ तं तस्य प्रश्नं समाकर्ण्य
रुहस्पतिरुवाच ॥ न विस्मयेत्तया कार्यौ पाशमुक्तिर्पतस्तयोः ॥ २७ ॥
पुण्योदयस्य माहात्म्यं श्रुतं किंच सुराचिव ॥ पुण्योदय
रस्य सृष्टवायुसृष्टौ द्विजाधिमौ ॥ २८ ॥ सर्वपापविनि
मुक्तौ तु तमा मागतौ गतिं ॥ पुण्योदयस्य माहात्म्यं ना
लं वक्तुं चर्तुं मुखः ॥ २९ ॥ पुण्योदयेति स्मरणात्तं न
न स्यावगाहनात् ॥ तस्य स्पर्शनमात्रेण च

॥१७॥
नाथ हारुत्यात्रंदमानोनायेतिपापिणी॥ सापिताप्याहतासाध्वीपति
नासादिवंगता॥ निर्गतौतौगृहातस्मात्तुब्रह्मरुसोदयोन्वितौ॥१८॥
एकदामदिशमतौक्षुधातौवनचारिरौ॥ निहसंगोब्राह्मणस्य
मोजनं संप्रचक्रतुः॥१९॥ एवंपापसमाचादौसततंपापकारिणौ॥
वनेचरंतौसिंदेनमस्त्रितौविजनेद्वितौ॥२०॥ युमदुतौतुसंप्रा
प्तौपाशहस्तासुशररौ॥ बध्नातौसुदृढपाशैःतौज्यमानौसु
मुग्धद्वैतौ॥२१॥ तदानिश्चलतांयातौपाशमुत्तमौबभूवतुः॥ तदासुविस्म
याविष्टौपमदुतौबभूवतुः॥२२॥ पमायकर्षयामासुःपाशमुक्तिःक
थंतयोः॥ ज्ञाताद्यकस्माद्राजेंद्रपापिनोस्तत्रविप्रदे॥२३॥ दूतवाक्यं
समाकर्ण्ययमोविस्मितमानसः॥ चित्रगुप्तंसमीचीयत्तांतं
निवेदयत्॥२४॥ चित्रगुप्तस्तदाकर्ण्यविस्मयाविष्टमानसः॥

ति

ये पापप्रणाशनं ॥ यद्दीयिमातसंस्पर्शो दिवं या नासु पापिनः ॥ ७ ॥ आसितुने
मदातीरे चर्मपर्यो द्विजोत्तमः ॥ विष्णुशर्मो विख्यातः सदाचारतः शुचिः ॥ ८ ॥
ज्ञानविज्ञानसंपन्नो देवैर्वैदंगपारगः ॥ जपुत्रस्य प्रनयसो दोषु त्रैसंबभूवतुः ॥ ९ ॥
सुंदरौरूपसंपन्नो यमलो मूलकृष्णजो ॥ ततस्तयोः पंचदशे दिवसे च द्विजोत्तमः ॥ १० ॥
पंचवत्समगमाद्विष्णुः शर्मो द्विजवरोत्तमः ॥ मातामहिनविप्रेक्ष्य स देवस्वर्गतिं गता ॥ ११ ॥
मातापितृभ्यां ददितौ तौ बालौ संबभूवतुः ॥ पितुस्तस्यापाल्यमानौ वृद्धिप्राप्तौ
सौ क्रमेण हि ॥ १२ ॥ ततस्तु पंचमेव वर्षे सापियाता यमालयं ॥ संस्कारददितौ बा
लौ शिक्षावत् रूपजीवनौ ॥ १३ ॥ आतौ पंचदशाब्दौ तु द्युतकर्मोपजीवितौ ॥ रा
त्रौ चौर्ये दिनाद्युतं संख्यायां भैक्षचर्यया ॥ १४ ॥ वेश्यादासिप्रसंगं च तयोर्क
र्मणि चाभवत् ॥ एकदारात्रिसंप्राप्तौ चौर्यार्थे तौ द्विजन्मनः ॥ १५ ॥ गतौ
पावत् च तौ तेन चौर्यकर्मकरावुप्तौ ॥ तदा स खुरिकाहस्तचारिण्या
संरुनो द्विजः ॥ १६ ॥ तप्तनी दुस्वशोकार्ता निप्रतिहृदयं स्वकं ॥ हा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीरस्तु ॥ नारदोवाच ॥ नदिदमि
 ॥ तिपोक्तं सर्वपापप्रणाशनं ॥ तस्याहं श्रीशत्रुमिष्टमिमहात्म्यं न सं प
 ॥ सव ॥ १ ॥ ब्रह्मेवाच ॥ नंदीतटासि दक्षेत्रं सर्वतीर्थोच्चैः परं ॥ यन्नाम
 ॥ स्मरणादेव फलं मुक्तिं लभेन्नरः ॥ २ ॥ मया गादिनितीर्थो निकास्यो
 ॥ स्यादनिपुरालिच ॥ कुरुक्षेत्रादिकान्यस्य कलानाहं शोडशी ॥ ३ ॥
 ॥ यत्र सिंहे वैज्यो भव वर्षमात्रं तु ज्ञान्द्वी ॥ आपातिगौतमितीरे पाध्या
 ॥ न्हे मुद्धिकाम्यया ॥ ४ ॥ अदौ पुण्योदयं क्षेत्रं पश्चात्तं दीटासि त
 ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ताराकृतीर्थं तु नत्रापि सर्वतीर्थोत्तमोत्तमं ॥ ५ ॥ नारद
 ॥ उवाच ॥ पुण्योदयं कथं क्षेत्रं नंदिवनं तमिषं ॥ ६ ॥ अगतं किंचिदंतत्रता
 ॥ रातीर्थं वदस्व मे ॥ ६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ पुण्योदयं तं परसांती

तिष्ठ

1/4

सत्ताध्याईप्रारंभ

2071